

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на редовната докторантка

Наталия Петрова Сотирова-Милчева на тема

„БЪЛГАРО-ГРЪЦКИ ЛЕКСИКАЛНИ ХИБРИДИ

(СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ИМЕНА)“

с научен ръководител проф. д-р Ив. Кочев в Катедрата по етнология и балканистика на Филологическия факултет в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. (Филология), научна специалност 05.04.11 Общо и сравнително езикознание (Балканско езикознание)

Докторантката Наталия П. Сотирова-Милчева работи в областта на балканското езикознание отдавна като преподавател. Специалист е както по български, така и по гръцки език, т.е. по дисциплините, които е следвала в ЮЗУ. С представената дисертация тя се ориентира към проблемите на съпоставителното словообразуване, като разглежда формации, които са резултат от кръстосването на деривационните тенденции в два далечни, макар и еднакво-генезиони (индоевропейски) езика: гръцкия (със свой самостоятелен статус) и българския (славянски).

Заслугата на ас. Сотирова е, че диференцира т.нар. гръцки заемки на а) истински гърцизми, които са обект на проучване на диахронния анализ и на б) облици, които са силно променени под влияние на българския език гърцизми (хибриди), т.е. на лексеми, които са предмет на синхронното изследване. В центъра на нейното внимание естествено стоят формациите от втория тип. Накратко, материалът ѝ – форми с гръцки основи и български суфикси – нала-

га прилагане на комбинирана диахронно-синхронна методология, на която тя като изпълнител е един от пионерите у нас.

Дисертацията съдържа три основни части: Увод (3–22); Словообразователен анализ на хибридите (23–137) и Обобщение (1338– 159). Следва Библиография на използваната литература (160–169), Списък на лексикографските проучвания (170) и два индекса (171–190).

В Увода се прави преглед на истинските гръцки заемки, променени само от адаптацията им в български по законите на домашната морфологична система. Проследява се и пътят на проникването им през различните времеви етапи. За целта са използвани становища на автори от нашата и чуждата литература по въпроса, което е свидетелство за богатата научна компетентност на авторката.

Превърнали се от заемки в словообразователни основи с мотивираща функция, гърцизмите стават (след присъединяването на български наставки – прости и разширени) факти на българската лексикална и деривационна система. За това говорят убедителните схеми, създадени от авторката както в Увода, така и в Заключителната част.

В централния дял на дисертацията е извършен словообразователен анализ по категории и типове. Тук славянският характер на българския език, притежаващ неимоверно голям запас от суфикси, си казва тежката дума: заемките стават основа за едно богато словообразуване, непознато в такава степен на гръцкия език.

Категориите, в които са разпределени хибридите, са дванадесет: *Nomina agentis*, *Nomina actoris*, *Nomina attributiva*, Имена за носители на субстанциално отношение, *Nomina instrumenti*, *Nomina loci*, *Nomina actionis et nomina resultativa*, *Nomina collectiva et singulativa*, *Nomina diminutiva et meliorativa* (с

названията за малки същества и същности), *Nomina augmentativa et pejorativa*, *Nomina mota*, Префиксни образувания.

В границите на *Nomina attributiva* е разгледана подкатегорията *Nomina essendi*, която ни присъства самостоятелно в теорията на М. Докулил, а е отделена като самостоятелна в полската словообразователна наука. По Докулил като субкатегория са диференцирани още следните групи: в границите на категорията Имена на носители на субстанциално отношение – подкатегориите: Имена по забележима част на предмет или лице; Имена за изразяване на принадлежност или собственост; Имена за изразяване на произход или материал, от който е съставен предметът; Имена за изразяване на сходство с предмет.

В границите на някои категории (там, където позволява материалът в количествено отношение) Сотирова отделя въз основа на семантични (и по-специално тематични) показатели словообразователни подтипове. Структурно работата се отличава със своята строга стройност и подреденост. След всяка категория са направени изводи за нейните най-типични особености. Така напр. за *Nomina agentis* се обобщава, че голяма част от производителските формации могат да бъдат тълкувани нееднозначно и че е налице голяма интерпретивност между категориите. При *Nomina actoris* е отбелязана типичната конкуренция между суфиксите *-ар* и *-джия*, а също така и почти отсъствието на композити. При *Nomina attributiva*, вече стана дума, се акцентира върху делитбата на конкретните и абстрактните имена в две подкатегории. При Имената за носители на субстанциално отношение от анализиранияте четири подкатегории се подчертава, че най-богатата откъм названия е подкатегорията за изразяване на сходство. Маркирана е връзката на тази категория с двоичните имена. При *Nomina instrumenti* се прави извод, че мъжкият орд се свързва само с един суфикс *-ник* и неговите деривати. При *Nomina loci* е обърнато специално внимание на общобългарския суфикс *-ище*, характерен и за българо-гръцките хибриди. Също-

то се отнася и до феминалната наставка *-(н)ица*, влязла и в гръцки (с разширените си варианти). При *Nomina actionis et resultative* се акцентува върху делитбата, изградена на принципа семантична предимност, тъй като формата на обличията от двете подкатегории е една и съща.

При *Nomina diminutiva et meliorativa* е забелязан важният факт, че в повечето случаи смяната на рода по отношение на изходната неутрална форма е не само в полза на среден род, но и на женски род, както е в редица диалекти. При *Nomina augmentativa et pejorative* двете подкатегории също са разделени с оглед на семантичната предимност на случаите, т.е. делят се на предимно аугментативни и на предимно пейоративни.

Последните категории – *Nomina collectiva et singulativa*, истинските *Nomina mota* и префиксните образувания са представени от ограничен брой примери, така както е в целокупния български език – книжовен и диалектен.

В частта Обобщение отново се срещаме с невероятната доказателственоост за асимилацията на гръцизмите, представена чрез схеми. Генералният извод, че материалът от хибриди е изключително богат, че те са станали част от българския лексикален фонд и че те участват активно в синхронните словообразователни процеси на българския език, като в редица случаи изобщо не се чувстват като чуждици, е изключително важен както за българската диалектология, лексикология и словообразуване, така и за балканското езикознание, изучаващо интерферентните явления в разнотипните по произход и характер езици на Балканите.

Приложенията към дисертацията, макар и да имат технически характер, са важни за по-лесния достъп до интересния материал в нея.

Езикът, на който е написан трудът е ясен, изискан и терминологично точен. Същата характеристика се отнася и до качеството на автореферата и на справката за приносните моменти в работата.

На дисертацията трябва да се даде най-висока оценка и е необходимо тя да бъде незабавно отпечатана, за да стане достояние на славистичния и балканистичния езиков свят, а също така и на изследователите в областта на общото езикознание.

Като подчертавам всички достойнства на труда, най-убедено предлагам на авторката му – Наталия Петрова Сотирова-Милчева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

28. 11. 2016 г.

София

Подпис:

(Доц. д-р Т. Мострова)